

Mikušiak, Igor

Alenka Jensterle-Doležalová (ed.): Vzájemným pohledem: česko-slovenské a slovensko-české styky ve 20. století

Porta Balkanica. 2012, vol. 4, iss. 1-2, pp. 111-113

ISSN 1804-2449

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/135348>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

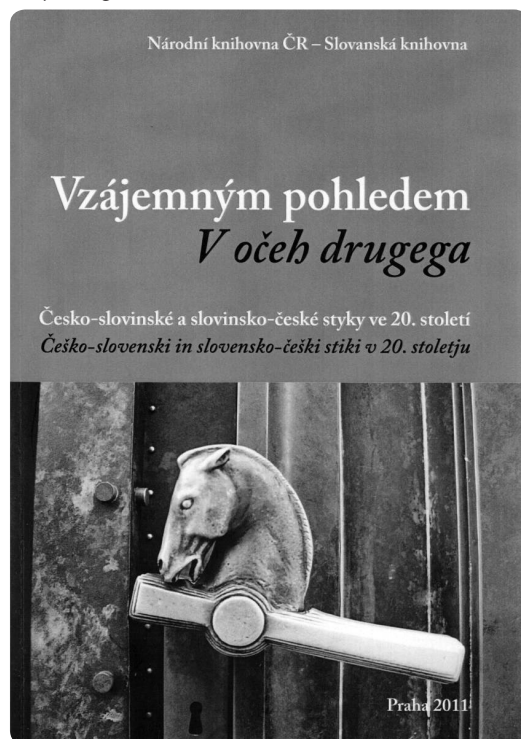
ALENKA JENSTERLE-DOLEŽALOVÁ (ED.): VZÁJEMNÝM POHLEDEM. ČESKO-SLOVINSKÉ A SLOVINSKO-ČESKÉ STYKY VE 20. STOLETÍ

Igor Mikušiak

V dňoch 4.–5. novembra 2010 sa v Národnej knižnici v Prahe konalo sympóziu venované mapovaniu česko-slovinských vzťahov. Zúčastnili sa na ňom slovenisti a slavisti z Čiech a Slovinska. Takmer presne o rok neskôr sa organizátorom podarilo vydať kolektívnu monografiu *Vzájemným pohledem : Česko-slovinské a slovinsko-české styky ve 20. století*, ktorá je členená do štyroch častí: História a kultúra, Literárna veda, Preklady a recepcia jednotlivých autorov a Jazykoveda. Editorka zborníka Alenka Jensterle-Doležalová vo vstupnom texte vyjadruje vieru, že „zde publikované studie o sblížení a prolínání dvou kultur přispějí k výkladu komparativních dějin středoevropských kulturních a ideových proudů stejně jako k osvětlení obecného vývoje evropského myšlení.“ (s. 9–10). V nasledujúcich riadkoch v stručnosti priblížime obsah zborníka.

Úvodnú časť zborníka „História a kultúra“ otvára text Ladislava Hladkého, v ktorom autor sumarizuje a stručne komentuje kľúčové knižné a časopisecké práce zaoberajúce sa česko-slovinskými vzťahmi. Borut Klabjan vo svojej štúdii skúma históriu Slovinského národného domu v Terste ako priestoru, kde sa stretávalo slovanské obyvateľstvo Terstu. Konkrétne ho zaujíma skutočnosť, ako na jeho vypálenie talianskymi nacionalistami v lete 1920 reagovalo československé prostredie. Zaujímavému aspektu česko-slovinských vzťahov sa venuje Milada K. Nedvědová. Svoju pozornosť sústreďuje na dialóg v oblasti hudobných kontaktov. K téme sa približuje predstavením kľúčových osobností, ktoré tento dialóg vytvárali. V Čechách dobre známy slovinský kunsthistorik Damjan Prelovšek sa zameril na slovinsko-české vzťahy v oblasti architektúry od konca 19. storočia a prvej polovice 20. storočia. V texte akcentuje dôležitosť českých architektov pri obnove Ľublany po zničujúcom zemetrasení a samozrejme nezabúda na pôsobenie Josipa Plečnika v Prahe. Informačne bohatý text napísal Jan Štemberk. Venuje sa v ňom málo prebádatej téme cestovného ruchu a objavovaniu Slovinska českými turistami na začiatku 20. storočia. Po počiatčnom záujme o alpské oblasti Slovinska si českí turisti začali nachádzať svoje cesty k Jadranskému moru. Zaujímavo pôsobia najmä informá-

cie o prítomnosti českých podnikateľov nielen v Terste, ale taktiež v elitnom slovinskom letovisku Portorož. Ostatným textom prvého oddielu je text mladého pražského historika Ondřeje Vojtěchovského, ktorý píše o činnosti Slovincov v pražskej skupine juhoslovanskej informbyrovekej emigrácie.

V druhej časti „Literárna veda“ sa nachádza päť štúdií renomovaných predstaviteľov literárnovednej slavistiky, komparatistiky a slovenistiky v Čechách a Slovinsku. Prvou z nich je štúdia Mileny Milevy Blažičovej analyzujúca slovin-ské a české ľudové rozprávky. Autorka centruje svoju pozornosť na zberateľskú činnosť troch zberateľiek Boženy Nemcovej, Ley Futurovej a Manice Komanovej. Po prečítaní textu možno konštatovať, že jednotlivé varianty rozprávok, ktoré Blažičová porovnáva majú v štruktúre textu mnoho podobného, no autorka konštatuje pri každej zberateľke autorské zásahy. Namiesto je teda otázka, do akej miery sú autorské intervencie zberateľov ľudových rozprávok žiadúce, kde sú hranice medzi zapisovaním, dopisovaním a prepisovaním zozbieraného materiálu a ako intenzívne sa intervencie charakteristické pre autorskú rozprávku v skutočnosti premietnu do žánrovej stability ľudovej rozprávky. Nasledujúcim textom je úvaha Ivana Dorovského o osobnosti a tvorivom natureli Viktora Kudělku. Kudělka je tu predstavený ako kľúčová osobnosť českej slovenistiky s akcentom na jeho *Slovník slovinských spisovatelů s nástinem hlavních vývojových etap slovinské literatury* (1967) a v českom prostredí jedinečných syntéz *Slovinská literatura 1–2 z rokov 1974 a 1977*. Dorovský pri Kudělkovi nezabúda ani na jeho bohemistické, dramaturgické, publicistické a autorské pôsobenie a tým tak dokresluje obraz o Kudělkovi ako komplexnom vedcovi. V tretej štúdii sa Alenka Jensterle-Doležalová zaoberá epistolárnym románom Zofky Kvederovej *Hanka*. Samotný román, jeho genézu a premeny sa pokúša vnímať cez korešpondenciu s jej českou priateľkou a prekladateľkou Zdenkou Háskovou. Listy nám tak pomáhajú rekonštruovať látkový materiál knihy a presnejšie vnímať dôvody prečo sa Kvederová snažila vzťah medzi látkou románou a jeho tematickým spracovaním začať. Atraktívny sujet sa pod váhou okolností a obáv snažila modelovať tak, aby nebolo možné uvažovať o autobiografickosti textu. V ďalšom tematicky invenčnom a mimoriadne potrebnom texte Denis Poniž uvažuje nad trvácnosťou a hodnotou názorov Franka Wollmana na úroveň slovinskej dramatiky. Východiskom je pre Poniža Wollmanova práca *Slovinské drama*, ktorá vyšla ako šiesty zväzok spisov filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v roku 1925. Poniž pracuje so slovinským pre-

kladom, ktorý vyšiel v Slovinsku v roku 2005 a Wollmanove kritické stanoviská hodnotí ako výsostne estetické a dodnes inšpiratívne. Tiež poukazuje na nízku intenzitu recepcie tejto Wollmanovej práce v Slovinsku a tento fakt pripisuje práve nedostatočnej úrovni slovinského prostredia, ktoré zhruba do 60. rokov 20. storočia nebolo zvyknuté vnímať dramatický text inak ako v národno-konštitutívnych reláciách. Záverečnou štúdiou oddielu venovaného literárnej vede je úvaha Iva Pospíšila. Autor v nej sumárne predstavil obsahy a rámce niekoľko-ročnej ambicióznej a produktívnej spolupráce popredných slavistov, komparatistov a areálových teoretikov z Čiech a Slovinska. Zo slovinskej strany sa jednalo predovšetkým o pracovníkov Slovinskej akadémie vied (Marko Juvan, Darko Dolinar a iní) a českú stranu zastupovali najmä autor štúdie Ivo Pospíšil z Masarykovej univerzity v Brne a Miloš Zelenka z Juhočeskej univerzity v Českých Budějoviciach. S výsledkami tejto spolupráce je možné konfrontovať sa v časopisoch *Slavica Litteraria* a *Primerjalna književnost* a netreba zabúdať ani na dôležitý zborník *Matija Murko v myšlenkovém kontextu evropské slavistiky*.

Tretí oddiel zborníka tvoria texty, ktoré sa koncentrujú na recepciu jednotlivých autorov a výrazne sa tu pracuje s kategóriou literárneho prekladu ako kľúčovou perspektívou recepcie. V týchto súvislostiach je potrebné vnímať úvahu Josefa Kodeta v ktorej sa pokúša evidovať intenzitu recepcie slovinskej literatúry na stránkach zaniknutejšieho časopisu pre prekladovú literatúru *Světová literatura*. Podobne je orientovaný aj text Hany Mžourkovej o českých prekladoch Svetlany Makarovičovej, kde autorka komparuje preklady Otta Františka Bablera a Františka Benharta. Andrej Leben sa vo svojom príspevku venuje špecifickejšej téme, a to prekladu slovinských a českých textov s homosexuálnou tematikou. Analýzou prekladu s ohľadom na kategóriu expresivity originálu a prekladu sa vo svojom texte zaoberá Jana Šnytová a v zornom poli Radka Nováka sa ocitli slovinské dramatické texty, ktoré boli javiskovo realizované v Českej republike. Text Michala Przybylského sa zaoberá identickou témou ako úvaha Aleša Kozára. Obom ide o popis stavu v oblasti prekladu zo slovinčiny do češtiny v ostatných dvadsiatich rokoch. Obaja konštatujú vysoký potenciál mladej generácie prekladateľov zo slovinského

jazyka, no zatiaľ čo Kozár v záverečných partoch svojho textu uvažuje o príčinách toho, prečo slovinská literatúra a slovenisti nedokážu nadviazať intenzívnejšie kontakty so súčasnou českou literárnou scénou, tak Przybylski vidí ako citlivé miesto českej slovenistiky nesystematickosť pri výbere prekladaných titulov a neexistenciu koordinovaného prekladateľského programu. Samozrejme tieto ich úvahy otvárajú množstvo otázok a azda aj niekoľko odpovedí. Odpoveď na otázku, prečo je to tak, by sa mohla nachádzať v detailnej analýze charakteru českej recepčnej kultúry. Posledným textom venovaným recepcii jednotlivých autorských stratégií je štúdia Miroslava Koubu. Autor tu podľa mňa nie príliš produktívne interpretuje prozaickú tvorbu etablovaného slovinského postmodernistu Evalda Flisara, pričom operuje s nateraz málo pevnými pojmami stredoeurópske a juhoslovanské pojatia postmoderny. V jeho texte som nezaznamenal náznak o definovanie takejto typológie, a preto si myslím, že je používanie týchto pojmov bez presnejšej analýzy problematické. Z textu je zrejmé, že juhoslovanské pojmá postmoderny je vnímané skrz pavičovský model prózy, no v tejto súvislosti sa mi žiada pripomenúť, že trebárs poetika iného prominentného srbského autora Davida Albahariho je tiež intenzívne postmoderná, ale od pavičovského kreovania textu má ďaleko. Definovanie juhoslovanského variantu postmoderny a nepochybne aj toho stredoeurópskeho bude preto zložitejším procesom, než by sa mohlo zdať. V tomto okamihu sa mi zdá produktívnejšie uvažovať o súčasných juhoslovanských postmoderných textoch v podobnom duchu, ako o súčasnej stredoeurópskej produkcii uvažuje slovenský teoretik postmoderny Tibor Žilka.

Štvrtý blok štúdií tvoria štyri texty českých a slovinských jazykovedcov. David Blažek píše o česko-slovinských slovníkoch v 20. storočí a Alena Šamonilová konfrontuje české a slovinské slovesné väzby. Marko Jesenšek analyzuje stimulatívnosť Pražského lingvistického krúžku na vývin slovinskej jazykovedy a bývalá lektorka slovinského jazyka na FF UK v Prahe Jasna Honzak Jahič uvažuje nad slovinskou lingvistikou v 60. a 70. rokoch.

Záverom možno konštatovať, že česko-slovinské vzťahy istotne neprešľapujú na mieste a zborník *Vzájemným pohľadom* je toho dobrým dôkazom. Jeho pestrosť isto osloví nielen komunitu slovenistov, ale svojich čitateľov si nepochybne nájde aj v širšej slavistickej verejnosti. Tradícia a súčasná intenzita česko-slovinského dialógu dávajú tušiť, že sú pred nami v tejto oblasti sľubné perspektívy.

Termín recepčná kultúra zaviedol slovenský komparatista a talianista Pavol Koprdá.

Žilka vo svojich prácach vyčleňuje dve základné línie postmodernej prózy, podľa toho na čo je v štruktúre textu položený akcent. Ide o existenciálne ladenú prózu a palimpsestovú prózu.